

BRONIUS MASKULIŪNAS

Šiaulių universitetas
maskuliunas@su.lt**Atributinės konstrukcijos Jokūbo Morkūno „Postilėje“**

Pranešime aptariamos atributinių konstrukcijų vartojimo ypatybės didžiausioje publikuotoje XVI a. lietuviškoje knygoje – 1600 m. Vilniuje išėjusioje vadinamojoje Morkūno *Postilėje*. Tai lenkiško Mikalojaus Rėjaus pamokslų rinkinio vertimas į lietuvių kalbą. Kadangi vertėjas nėra tiksliai žinomas, prie knygos pavadinimo paprastai pridama ją išleidusio spaustuvininko Jokūbo Morkūno pavardė.

Atributinio junginio dėmenys yra susiję derinimo arba valdymo santykiu. Pirmu atveju turimi junginiai su derinamuoju, antru atveju – su nederinamuoju pažyminiu. Derinamieji pažyminiai reiškiami būdvardžiais, įvardžiais, skaitvardžiais, dalyviais, o nederinamieji – daiktavardžio ar įvardžio genityvu. Abiejų šių tipų konstrukcijos analizuojamos pasitelkiant Morkūno *Postilės* medžiagą. Aptariama žodžių tvarka konstrukcijose, prepozicinio ir postpozicinio pažyminių vartojimo atvejai.

Atskiras dėmesys skiriamas gana nenuosekliam ir eklektiškam derinamųjų junginių atskirų dėmenų derinimui aptarti: ne vienu atveju skiriasi pažyminio ir pažymimojo žodžio giminė, skaičius ar linksnis. Ypač tai akivaizdu kalbant apie sudėtingas atributines konstrukcijas.

Kadangi *Postilė* yra vertimas iš lenkų kalbos, aptariamos lietuviškos konstrukcijos yra lyginamos su atitikmenimis lenkiškame tekste, žiūrima, kur versta pažodžiui, o kur lietuviški junginiai yra autentiški, nesutampantys su originalu. Aiškinamasi, ar tokiais atvejais verčiamas tekstas perteikiamas tinkamai, ar neiškraipoma originalo mintis.

Morkūno *Postilės* atributinių konstrukcijų duomenys lyginami su kitų senųjų lietuvių raštų medžiaga, ieškoma bendrų dėsningumų ir tik šiam rašto šaltiniui būdingų specifinių dalykų.